

Ai có thể trở lại để cảm nhận sự phong cách của những con người như họ trong những tan tác chung của cộng đồng dân tộc!



Phin cà phê Sài Gòn thân quen ngày nào

Anh em nào có thể đi Học Xá Minh Mạng những năm 1966-67, đã từng lê la ngoài ngõ phố để trở lại Ngã Sáu Chín Lăm, chỗ quán cóc ngay góc đường Minh Mạng và Nguyễn Tri Phương, từng ít nhiều là thân chủ có ký sự dài hạn với chú Tàu con phỉ lữ, xin nhận một lời nhắn, “hãy đi đi

Mỹ anh tôi tán muôn phần ng h t, ba bên cu n s đ y nh ng con s em không l y đ c đ ng nào nh ng em không bu n. Nh l i nh ng ngày vui cũ mà r u thú ru t. c gì có đ c không khí h i đó, con ng i h i đó. Mỹ anh đi ra đi vào, h n h k chuy n tán đào, r u rĩ ôm g i th t tình, n ng nh i t tính chuy n l p bi n d i sông, bàn tán tính đ ng tr n lính, cái gì cũng n ào b c tr c, tho i mái t nhiên, không màu mè rào đón, không ki u cách đóng trò gì c , s ng đã thi t. Vui ki u đó em bán cà phê cho mỹ anh ký s hoài cũng đ c.”

Đ u năm 1980, gi a r ng già Bình Long tôi đã tình c g p l i ng i ch , ng i b n nh này. Tôi là tù c i t o, b n kh sai kinh t m i, c hai đ u th m nh nhau nh ng đ u có chút r n ràng nh p th khi nh c l i nh ng chuy n m i đó nh ng nh đã lâu l m r i. Ng i b n nh đã nói v i tôi nh ng l i m áp, không nguyên văn thì cũng đúng ý nh đã ghi t rên và tôi mu n g i nh ng l i này đ n các b n nh m t k ni m chung và tôi cũng mu n m n n đ p này đ nói v cà phê Sài Gòn, ngày đó.

B n đã u ng cà phê nh i u, b n bi t mà, mu n pha m t ly cà phê tuy t v i đâu có khó: cà phê s loãng n c nh ng đ m mùi th m, cà phê Mít đ c quánh mà vô v , hãy ch n m t t l pha tr n thích h p là đã đi đ c 70% đ o n đ ng r i. Mu n k o thêm n a h ? Mu n h ng cái c m giác chất chất, tê tê đ u l i ph i không? D mà, thêm vào chút xác cau khô là xong ngay. B n mu n có v Rhum, thì Rhum. B n thích cái béo béo, th m th m c a b , c b chút Britain vào.

B n h i tôi n c m m nh i đ làm gì à? Chà, khó quá đi, nói làm sao cho chính xác đây! Thì đ cho nó đ m đà. Đ m làm sao? Tôi không bi t, không t đ c, m i b n hãy th và t c m l y. B n đòi ph i có tách s , thìa b c. B n nói ph i nghe nh c ti n chi n, ph i hút Capstan m i đã đ i, thú v ph i không? Thì đó, b n đã có đ h t nh ng gì b n c n sao không t pha ra mà u ng, l i c đòi đi u ng cà phê ti m, đ h m không?

Nói v y ch tôi bi t, tôi không trách b n đâu. Cà phê ngon ch m i đ c m t n a, nh ng chúng ta đâu ch c n u ng cà phê, chúng ta còn ghi n “u ng” con ng i cà phê. “U ng” không khí và c nh s c cà phê. “U ng” câu chuy n quanh bàn cà phê và nh i u th n a. V y thì m i b n đi v i tôi, quanh quanh Sài Gòn làm vài ly ch i. Dĩ nhiên là t ng t ng, c b n và tôi đ u bi t, đã xa r i, bi n bi t l m r i, ngày đó.

Tôi xin b t đ u t gi a th p niên 60, nh ng năm đ u tôi s ng t Sài Gòn và cũng là giai đ o n đ t n c th c s có nh ng tr mình to tát. Nh ng c n l c kinh h n. Nh ng bùng v v t m i gi i h n. Nh ng xô đ y, m i g i đ y l i cu n và cũng nh i u c m b y.

Ni m vui và n i hy v ng v m t v n h i m i sau bi n c năm 1963 qua nhanh theo v i s y u

Tất yếu của những người đã nhận danh một cuộc cách mạng, những là theo cách mạng của vĩ, có khả năng phá những lối thi u bản lãnh và tâm lý cũ xây dựng, kiên trì; rồi chiến lý, tái chiến lý. Chính quyền quân nhân. Chính quyền dân số. Hội Đồng Nhân Dân Cựu Qu & Hu và các tỉnh miền Trung. Phong Trào Nhân Dân Tự Quyết & Đà Nẵng. Phật Giáo đưa bàn thờ xuống đường. Thiên Chúa Giáo biểu dương lòng tin & chờ này chờ khác.

Người i M & b & càng lúc càng đông, theo vĩ nó là các Snack Bars, gái làm ti & và số phá số nghiêm trọng của nhiều giá trị luân lý và đạo đức. Chiến tranh càng lúc càng kh & li & t, càng áp g & n và đã trở thành một nỗi ám ảnh dai d & ng; một cơn ác mộng th & ng trở c. Đ & th & chiêu bài, đ & th & lý thuyết m & i m & và lời cu & n đ & c nhân danh, đ & c nh & c đ & n...

Nh & vĩ y đó, miền Nam Việt Nam những năm giữa thập niên 60. Nh & vĩ y đó, tuổi trẻ Việt Nam ít xác: phải biết l & n ra, phải t & già đi trước tu & i của mình. Những “l & u bút ngày xanh” dành g & p & i. Những m & m & ng hoa b & m & t & nó đã thành l & i nh & p, vô duyên. Tiếng c & i đ & ng nh & ít đi, kém trong tr & o h & n nhiên. Khuôn mặt, dáng vẻ đ & ng nh & t & l & , tr & m l & ng h & n và đ & u óc không còn, cũng không th & vô t & nh & n nh & đ & c n & a.

Nh & ng đi & u thu & c đ & u tiên trong đ & i đ & c đ & t lên. Những lý cà phê đ & ng đ & u tiên trong đ & i đ & c nh & p vào và dù mu & n hay không, tuổi trẻ đã th & c s & b & chi phí, và phải th & ng xuyên đ & i di & n vĩ i những b & t h & nh của dân t & c mình. Những th & m k & ch của thân phận mình và quán cà phê trở thành cái n & i ch & n h & n hò & đ & n dần trở i tâm t & , đ & tr & m l & ng suy g & m. Có một chút b & c thi & t, th & t lòng. Có một chút làm dáng, th & i th & ng. Thông c & m giùm đi, t & p làm ng & i l & n mà.

Nh & ng ngày m & i vào th & đô, tôi & Đ & i H & c Xá Minh M & ng. Đ & i vĩ i một thanh niên t & nh l & m & i m & và b & ng & , Sài Gòn l & n l & m, ph & n vinh và náo nhi & t l & m. Trong suốt nhiều tu & n l & đ & u tiên tôi đã d & c khi đi l & i và lúc nào cũng l & m nh & m câu “th & n chú” b & n bè m & m cho: Phan Thanh Gi & n đi xu & ng, Phan Đình Phùng đi lên và m & n t & ng ra m & t “lá bùa” nh & m & t th & kim ch & nam kh & đ & ng.

Hai con đ & ng m & t chi & u và ng & c nhau nh & cái x & ng s & ng xuyên đ & c trung tâm thành phố giúp đ & nh h & ng, t & o đ & dàng cho vĩ c di chuy & n. Dĩ nhiên n & u tính t & đ & i h & c xá, Phan Thanh Gian đ & c hi & u nh & bao g & m c & khúc Minh M & ng n & i t & Ngã B & y đ & n Ngã Sáu Ch & L & n và Phan Đình Phùng phải c & ng thêm khúc Lý Thái T & r & phải đ & n Ngã B & y hay r & trái đ & n Tr & n Hoàng Quân đ & vĩ Ngã Sáu.

Vì sau, khi đã khá quen quen, lá bùa được vẽ lên thêm ra: Tô Phan Thanh Giản, rồi phôi theo Lê Văn Duyệt rồi đến phôi chính Lê Lợi, nhà sách Khai Trí, chợ Bến Thành, rồi trái lên Hòa Hông, Bảy Hiền. Tô Phan Thanh Giản rồi phôi ở Hai Bà Trưng rồi đến bên Bạch Đằng, rồi trái xuống qua cầu Kiêu, Ngã Tư Phú Nhuận. Cũng từ Phan Thanh Giản rồi trái ở Đinh Tiên Hoàng rồi đến rồi phố Casino Dakao, Lăng Ông Bà Chiểu và hàng ngói cổ là trường Văn Khoa. Còn như thì, cái xe Gobel hai cửa cửa cửa, nó bánh bánh như máy xay lúa, trung thành như một người bạn thân thì tôi đi khắp Sài Gòn, Chợ Lớn, Gia Định.

Nhưng ngày này tôi là khách thường xuyên của quán cà phê Thu Hông ở đường Hai Bà Trưng. Quán nằm ở một vị trí đẹp, chiếm ba lô đầu ngõ chéo qua phía trái hẻm Tobia. Nơi đây có một căn phòng họp và được quy tụ, và là chỗ ngồi cho những ai thích nghe nhạc và âm thanh lớn, phòng còn lại là một sân gạch rộng, có mái che nhưng không ngăn vách, từ trong có thể nhìn rõ ra đường qua hàng song sắt nhỏ sơn xanh và một giàn hoa giấy phía ngoài. Người đây có thể nghe được vắng vẻ nhưng tiếng nhạc vọng ra từ bên trong. Có một chút riêng tư cách biệt, nhưng dù thế cũng có thể nhìn ra được sự sống nhộn nhịp lên mặt sáng, đáng với một mặt, u ám mặt chiếu đang lên chiếu qua trên đường phía ngoài.

Chợ quán ở đây là một người được biệt: Khó chịu một cách đáng sợ. Hình như với ông, bán cà phê chỉ như một cách tiêu khiển và pha cà phê là một nghệ thuật kỳ thú. Ông hành động với tên tuổi của Thu Hông và muốn bán nó. Bên là khách uống cà phê phải không? Xin đừng yên đó, vì cửa của bên là uống vậy thì đừng tấy máy để vào làm cho cà phê của tôi.

Cà phê được bán tại, ông chỉ sợ người đầu đó quan sát và chờ. Yên tâm đi, đừng nóng gì cả, bên sẽ có cà phê ngon để uống mà. Ông chỉ sợ xuất hiện đúng lúc cần pin, sẽ bị đường cho bên, khu vực đầu cho bên và sẽ là chủ "xin mời" khi mời với hoàn tất. Ly cà phê như vậy mới là cà phê Thu Hông. Đó là cung cách của Thu Hông, được đi tìm của Thu Hông. Nhưng người mới đến lần đầu không biết, cà phê bán tại là tôi lo liệu cho mình để bắt đầu ngay: Ông nóng nóng mặt pin lên như vậy nên chờ chờ ào ào còn gì là Thu Hông! Ông bị đường như nhai ăn chè vậy còn gì là Thu Hông! Ông khu vực cửa cửa kiêu đó cà phê sẽ chưa hết là ông gọi Thu Hông rồi! "Thằng cha" này rồi rồi thì như là sẽ rồi rồi có thể hiểu được, thông cảm được mình là cà phê ngon. Mà cà phê Thu Hông ngon thì, ngon lắm.

Trong lãnh vực kinh doanh quán cà phê, có người dùng âm thanh. Có người dùng ánh sáng và trang trí. Có người như sự duyên dáng của tiểu viên. Có người dùng phẩm chất của cà phê để hấp dẫn khách. Ông chỉ Thu Hông đã chọn cách cuối cùng, cách khó nhất và ông đã thành công.

Khách đến với Thu Hằng là ai? Nhiều lắm, có thể họ từ bên trong Luật qua, từ dãi Văn Khoa, Dãy C, Nông Lâm Súc lên. Từ Trung Tâm Văn Hóa Pháp, Hội Việt Mĩ. Từ Huân Thù Ngà, Nguyễn Công Trứ, Văn gia Cấn, Võ Trùng Toản, Thơ Viên Quốc Gia tới, quanh quanh khu Tân Định, Dakao cũ mà. Cũng có người từ xa hơn nhau đến như ng dù từ đâu họ đều có điểm gì ng nhau là từ từ đến và đến có vẻ “chẳng nghĩa” lắm, “ông” nào “bà” nào cũng tha từ p cours quên tay, công với nào là “Hội Thăm Tăm Tầm ng” của Phàm Công Thiến, Cho Cây Rừng Cồn Xanh Lâu của Nguyễn Ngọc Lan, Nói Với Tuổi 20 của Nhật Hạnh, v.v

Thu Hằng dĩ nhiên là có thể “uống ly chanh đến ng, uống môi em ngọt” hay nhiều thơ gì khác. Tuy nhiên, phần lớn là nhâm nhi ly cà phê. Thu Hằng nói tiếng như vậy. Ông chỉ đến như vậy, dù rành hay không cũng phải ráng từ ra sành đến với người ta chứ! Lại còn phải có bộ m môi kéo Basto xanh cho có vẻ phong trển. Chẳng thế mà trển ngâm suy từ, rì rào tâm sự; đến bao từ, đến phải và đến thì gian. Nghĩ lại thì phí phạm và đáng tiếc như ng họ đó thì không thấy như thế. Phải như vậy chứ sao! Thế thì chỉ n mà, buổi như u như ng mà!

Ngày đó tôi thăm ng người Thu Hằng với VCT, một người bạn đang học năm cuối ở trường Y Khoa, anh là người rất mê giáo sư Trăn Ngọc Ninh, coi ông là một nghệ sĩ tài hoa, một tay dao bôn thỷ trong ngành gì ở phố và với thơ ng say sưa khi với thỷ Ninh có thể cảm thấy dao lam kho vào từ p gì y quên thu c và cho biết từ c là sự rạch đúng mỹ từ. Bạn tôi đúng là người từ sinh ra để làm thỷ thu c, anh muốn xoa dịu mọi khi đau và không chịu đến c như ng đến u tàn như n, thô bạo.

Hội sinh viên LKSN té lều chốt ở trường Y Khoa, báo đăng nói là tại nạn như ng không biết từ đâu bạn tôi không ng đến đây là một vụ ám sát, thanh toán lẫn nhau và anh đau đến, từ c gì n lắm. Người với người, chẳng lẽ không còn cách nào để có thể đến với nhau phải chăng hơn hay sao? Câu hỏi này theo anh rất lâu. Anh ra trường, làm y sĩ tiến tuy n, lại với thơ ng bôn binh ngày thành phố di tản và vào tù. Đến lúc này anh đã có câu trả lời cho đến ám nh như u năm từ c: Không phải không có cách mà là đến ng như ng người ta không cần và cũng không muốn phải chẳng với nhau. Đau thế, nên đau quên thì tìm gan.

Bạn thơ ng ăn phở gà Hội Văn, phố Pasteur. Bạn thơ ng đi qua đi lại li c li c mỹ b đến c đến phố nhà may Thiến Lốp, với bạn có biết Cà Phê Hằng ở đâu không? Thì đó chứ đâu, gần nhà may Thiến Lốp, cách vài căn về phía đến ng Nguyễn Đình Chiểu, góc chéo qua mỹ cây c th ở bộ rào Trung Tâm Thăm Nghiệm Y Khoa (Viện Pasteur). Tôi phải hỏi vì tôi biết có thể bạn không đến ý. Quán như xíu hà, với lại cái tên Hằng không biết do ai đến, gì rớt thành quen chứ th c sự đến ng như quán không có bạn hiểu, và tiến đến c của nó trông ề cũ kĩ lắm chứ không sến phở hoa hòe, đèn treo hoa k từ gì c. Từ ngoài nhìn vào, quán như một ngôi nhà bình thơ ng khác, với một cái cửa s lúc nào cũng đóng và một cánh cửa ra vào như, lo i s từ cu n

kéo qua kéo i.

Quán h p và sâu, v i m t cái qu y cong cong, đánh verni màu vàng s m, trên m t có đ m t ng n đèn ng chân th p, v i cái ch p to có v hình hai thi u n đ i nón lá, m t bình hoa t i, m t con th nh i bông và m t cái c m vi t b ng th y tinh màu tím than. Phía sau, lúc nào cũng th p thoáng m t mái tóc dài, đen tuyền, óng , v a nh lẳng m ng phô bày v a nh th n thùng, che đ u.

Cà Phê H ng, v ngo i đáng, th c ra không có gì đáng nói ngoài cái v xu xòa, bình d , t o c m giác m cứng, thân tình và g n gũi. Tuy nhiên, n u ng i lâu đó b n s c m đ c, s nh n ra nh ng nét r t riêng, r t đ c bi t khi n b n s ghi n đ n và thích tr i. H i đó nh c Tr nh Công S n, đ c bi t là lo i nh c “m t m i” c nh “Đ i Bác Đêm Đêm...” hay “Đàn Bò Vào Thành Ph...” đã tr thành m t cái “m t,” m t c n đ ch truy n lan kh p n i, đ u i trên môi m i ng i, đ ng i trong lòng m i ng i. Cà Phê H ng đã t n đ ng t i đa, nói rõ ra là ch hát lo i nh c này và nh ng ng i khách đ n quán, nh ng thanh niên x c x ch m t chút, “b i” m t chút, đã v a u ng cà phê v a u ng cái rã r i trong gi ng hát c a Khánh Ly.

Đ n H ng không ch có nghe nh c v quê h ng, chi n tranh và thân ph n. đ đây còn có th đ c v nh ng đ i u đó. Không hi u do sáng ki n c a các cô ch , mu n t o cho quán m t không khí văn ngh , m t b m t trí th c hay do tình thân và s quen bi t v i các tác gi mà Cà Phê H ng lâu lâu i có gi i thi u và bày bán các sách m i xu t b n, ph n l n là c a hai nhà Trình Bày và Thái Đ và c a các tác gi đ c coi là đ n thân, ti n b .

H i Nguyễn Đăng Tr ng chu n b ng c vào T ng H i Sinh Viên, ban tham m u c a anh ta th ng g p nhau Cà Phê H ng và khi Tr ng thành ch t ch, Đ ng T n T i ph trách t N i San Sinh Viên, m c dù lúc đó đã có tr s s 4 Duy Tân, r t nhi u anh em cũng v n th ng kéo nhau đ n Cà Phê H ng. Nh ng ai h i đó nh ? Đông l m và vui l m, vui và có ý nghĩa vì đ ng nh t t c đ u mu n làm m t đ i u gì. Tôi nói đ ng nh b i vì, nhi u năm sau th c t đã ch ng mình là không ph i ch có nh ng ng i đ n v i phong trào sinh viên vì nhi t huyết và lý t ng, mu n m t m i n Nam t t h n, mu n b o v h u hi u và xây đ ng đ t n c hoàn h o h n mà còn m t s khác, dù không nhi u, đ n v i ch tâm l i đ ng, coi phong trào nh m t c h i đ ph c v cho nh ng ý đ đ n t i mà h đang theo đ i.

Say này, khi đã đ c th i, ng i C ng S n v n th ng hãnh di n nh c đ n phong trào sinh viên, coi đó nh là s n ph m c a h . Ai cũng bi t là không ph i nh v y. Th t t i nghi p cho nh ng ng i c ph i gi v nh không bi t. C ph i ra r nh cái máy l p đi l p l i nh ng đ i u mà chính h cũng bi t là không có th t.

Tôi đã đi quá xa rồi phải không? Xin lỗi, cho tôi được mượn cớ hôm nay để nói về tuổi trẻ của chúng ta một chút, tôi đang trở lại với Cà Phê Hàng đây. Hàng là ai? Tôi không biết, quán có ba cô chủ, ba chị em. Người lớn nhất trên hai mươi và người nhỏ nhất mười lăm, mười sáu gì đó.

Nói thật lòng, cả ba cô đều chung chung, không khuynh quách khuynh thành gì nên gặp ai cùng có những đức điểm rất dễ làm xôn xan lòng người: Cả ba đều có mái tóc rất dài, bàn tay rất đẹp và đều ít nói, ít cười. Cái khiến ít nói ít cười là làm chủ người ta. Còn cái đáng đi nữa, bên còn như không? Làm nên những gì mà tôi tin cho chính xác đi, khó quá.

Như các Sĩ Trích Công Sơn có những bài hát khó gì thích những đức phẩm như “vết lăn, vết lăn trên” hay “vết chim di” gì đó có lẽ có thể mượn để hình dung ra đáng đi của mấy cô chủ Cà Phê Hàng. Nó như là, êm ái thoải mái và cũng như khép kín lắm. Chính cái vẻ như vẻ như nhu như thốn thùng, vẻ như kênh kiêu kêu sa, vẻ như lãng đãng liêu trai đó đã làm khi nhieu trái tim trai trẻ làm, rất nhiều.

Gia những năm 80, sau những năm bom đạn nhiều trẻ em khác nhau, tôi về lại Sài Gòn và có những lần đi qua đi lại ở đường Pasteur. Cà Phê Hàng không còn, đây phải như buồn thiu, im lìm và trẻ em vẻ như nét đẹp đẹp chung của toàn thành phố một thời rất rất của chúng ta. Đi đến nơi quán cũ, gần cuối thành phố Pasteur là một bãi rác khổng lồ, ruồi như đen gập và mùi hôi thối nồng nặc, trùm tỏa. Ở đó, hàng trăm ông lão bà cụ. Hàng trăm trẻ em trai gái tranh nhau giành giật, đào móc từng chút số tiền, từng mảnh như nylon.

Tôi đã từng nghĩ đến những rất lâu, nhìn cảnh nào lòng này và tôi hỏi: Những người đã có thời gian đây mà sao và hy vọng gì đâu cả rồi? Anh em ta có bao giờ tự hỏi là đường như mình đã được tôi, đã phải lòng, đã không làm hết, đã không có gì để bỏ vào cho những gì cần bỏ vào, giữ gìn hay không? Và những người bên kia, có bao giờ nghĩ lại và tôi hỏi họ đã nói đến để đi đâu gì? Có xôn xao đáng cả cần thì không? Còn chị em cô Hàng: những như như tiều thốn, những thon thả tay ngà, những uyển chuyển “chim di” gì mà một phong cách nào? Ai có thể trả lời được về số phận của những con người như nhồi trong nơi tan tác chung của cộng đồng dân tộc!

Vì nên Đời Học Văn Học mà của chúng ta mà những năm đầu tiên nó đã thả hồn những đức phẩm như thu nhập là to lớn về tâm lý: Hào quang của phong trào Phát giáo đầu tranh nhiều năm đến là, cùng với những tên tuổi chính trị Trí Quang, Thiệu Minh, Huỳnh Quang, Hoàng Giác... những văn hóa Minh Châu, Mãn Giác, Tuổi Sĩ, Trí Siêu, Bùi Giáng, Phạm Công Thiệu, Tôn Thất Thiệu... đã giúp cho Đời Học Văn Học được nhìn vẻ như một cái sự giáo dục khi tin vẻ như một tập hợp của những thành phần trẻ tuổi ý thức và đến thân nhiệt.

Saigon Quán Cà Phê Và Tủ i Lang Thang (Phần 1)

Tác Giả: Nguy&#n M&#nh An Dân
Thứ Hai, 08 Tháng 2 Năm 2010 06:09

(Còn tiếp phần 2)